

УДК 378: 54(075.4)

DOI:

Юлія Колісник-Гуменюк, доктор педагогічних наук, доцент  
кафедри теорії і методики технологічної освіти,  
креслення та комп'ютерної графіки  
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

### НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНІХ ДИСЦИПЛІН

Розглянуті у статті науково-методологічні підходи дають змогу викладачеві професійно-художніх дисциплін, виступати в ролі організатора пізнавальної діяльності студентів. Реалізуючи дані підходи та використовуючи новітні технології у навчальному процесі, викладачі зможуть реалізувати свої педагогічні ідеї, а студенти отримають можливість самостійно обирати освітню послідовність та методи контролю знань. Завдяки цьому в суб'єктів освітнього процесу відбудеться особистісний і професійний розвиток, виробиться індивідуальний стиль діяльності, сформується культура самовизначення.

**Ключові слова:** культурологічний підхід; аксіологічний підхід; інноваційний підхід; контекстний підхід; особистісноорієнтований підхід; гуманістичний підхід; креативний підхід; акмеологічний підхід; діяльнісний підхід.

**Лім. 17.**

**Yuliia Kolisnyk-Humeniuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor,**  
*Department of the Theory and Methods of Technological Education,*  
*Drawings and Computer Graphics*  
*Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University*

### SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PROFESSIONAL AND ARTISTS DISCIPLINES

The training of a modern teacher of an innovator of professional and artistic disciplines requires clearly defined educational goals and motives. The clarification, organization and application of psychological and pedagogical conditions of the educational process should be aimed at the formation of a specialist capable for effective professional self-development and self-realization. In the modern labor market, there is competition, which is caused by the need for professional personnel who are aware of socio-economic changes in the labor market and in society.

The methodology contributes to obtaining information about processes and phenomena. In educational, visual, verbal, practical, searching, reproductive methods of learning, methods of stimulating and motivating educational activities, methods of knowledge control are used. These methods become effective due to the use of various sources in the educational process (periodicals, educational and cognitive sources, the Internet). However, in the process of learning, students get acquainted with methodological knowledge spontaneously, selectively, not realizing their importance. This is due to the fact that the teachers themselves do not pay enough attention to methodological knowledge and have little methodological culture. In the educational process in higher education institutions, an informative approach prevails, students acquire a certain amount of knowledge and possess a limited number of practical skills. In order to improve the professional training of future teachers of professional and artistic disciplines, it is necessary to take into account a number of general scientific and psychological-pedagogical approaches, namely: cultural, axiological, innovative, contextual, person-oriented, humanistic, creative, acmeological, activity.

The scientific and methodological approaches considered in the article allow the teacher of professional and artistic disciplines to act as an organizer of students' cognitive activity. By implementing these approaches and using the latest technologies in the educational process, teachers will be able to implement their pedagogical ideas, and students will have the opportunity to choose independently the educational sequence and methods of knowledge control. Thanks to this, the subjects of the educational process will have personal and professional development, develop an individual style of activity, and form a culture of self-determination.

**Keywords:** cultural approach; axiological approach; innovative approach; contextual approach; person-oriented approach; humanistic approach; creative approach; acmeological approach; activity approach.

**П**остановка проблеми. Підготовка сучасного викладача професійно-художніх дисциплін вимагає чітко визначених освітніх цілей і мотивів. Організація та застосування психолого-педагогічних умов навчального процесу має спрямовуватись на формування фахівця, здатного до ефективного професійного само-

розвитку та самореалізації. На сучасному ринку праці існує конкуренція, яка зумовлена потребою у професійних кадрах, які б усвідомлювали соціально-економічні зміни на ринку праці та в суспільстві.

Щоб удосконалити професійну підготовку майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін, потрібно врахувати низку загальнонаукових і пси-

холого-педагогічних підходів, а саме: культурологічний, аксіологічний, інноваційний, контекстний, особистісноорієнтований, гуманістичний, креативний, акмеологічний, діяльнісний.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Загальні питання реалізації культурологічного підходу в освітньому процесі розглядаються у роботах О. Асмолова, О. Александрова, В. Андреева, В. Андрущенко, М. Бастуна, Ю. Бельчикова, С. Бондаревської, А. Валицької, І. Зязюна, С. Кримського, І. Огородник, О. Отич, М. Поповича, Н. Ростовцева, О. Рудницької, В. Сластьоніна, В. Шейка та ін. Роль культурологічної підготовки як засобу формування професійного мислення проаналізована в працях А. Арнольдова, Н. Багдасарян, Л. Буєвої, Е. Семенова, С. Таняна.

**Мета статті.** Конкретизуючи методологічні засади, актуальні в освітній практиці та науково-педагогічних дослідженнях підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін, стверджуємо, що процес їхнього навчання в педагогічних ЗВО має презентуватися як цілісна система, що будуватиметься на культурологічному, аксіологічному, інноваційному, контекстному, особистісно орієнтованому, гуманістичному, креативному, акмеологічному, діяльнісному підходах, органічному поєднанні традиційних та інноваційних положень дидактики.

*Культурологічний підхід* спрямований на становлення культурної особистості фахівця, формування студента як носія культури в світі та професійної діяльності; формують у молоді людини загальнолюдські та професійні цінності, що визначають її ставлення до світу, своєї діяльності, самої себе як особистості та професіонала.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Застосування культурологічного підходу в професійній підготовці майбутніх викладачів передбачає дотримання норм професійної етики; розвиток мотиваційної культури педагогічної діяльності шляхом цілепокладання; культурологічний зміст навчального матеріалу; створення культурно-освітнього середовища під час навчання [7, 40]. Цей підхід передбачає тісний зв'язок навчання з культурними надбаннями людства. Це сприяє формуванню у майбутніх викладачів відповідальності за збереження культурних цінностей народу, сприяє розвитку естетичної культури й професійної майстерності завдяки засвоєнню системи культурологічних знань і вмінь. Культурологічний підхід допомагає подолати розбіжність в освіті, між духовним і матеріальним. Науковці переконані, що культурно творча модель має замінити інструментально-нормативну модель навчання. Адже інструментально-нормативна модель не сприяє завершенню культурно-освітнього шляху людини, індивідуалізації її освітньої траєкторії.

Художня професійна діяльність митця залежить від бажання та фізичних сил людини, а насамперед, від таких якостей особистості, як інтуїція, фантазія, оригінальність, творча уява тощо. У такому контексті актуалізується роль аксіологічного підходу до розвитку професійно-художньої освіти, що передбачає вивчення художніх явищ з позиції їх можливостей для задоволення індивідуально-особистісних потреб людини [9]. Зв'язок культурологічного підходу з аксіологічним базується на культурній та особистісній спрямованості освіти, і прогнозує співвідношення першочергових освітніх цінностей із культурним контекстом і цінностями суспільства. Проблеми цінностей в освіті розглядали науковці: І. Бех, В. Білоусова, Л. Виготський, О. Вишневський, Н. Гущина, Г. Дьяур, О. Запорожець, В. Кремень, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, О. Сухомлинська, Н. Ткачова, Н. Щуркова та ін.

*Аксіологічний підхід* пояснює специфіку і зміст культури через категорію цінності як вищий рівень ушляхетнення природних і соціальних умов життя і людських стосунків, практичну реалізацію загальнолюдських і духовних якостей. Як наголошує В. Кремень, цінності – це “феномени, сутність яких полягає у значущості, а не фактичності; вони наявні у культурі, її благах, в яких विकристалізувалася множинність цінностей” [11, 82].

Аксіологічний підхід є методологічним орієнтиром сучасної освіти. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015–2019), ставить за мету формування моделі виховної системи навчання включаючи національні та загальнолюдські цінності [13], формування образу “Я” у підлітків, розвиток самосвідомості, та самокритичності, моральної мотивації. Основні напрями аксіологічного підходу: усвідомлення цінності спілкування та відповідальне ставлення до праці, природи, культури, усвідомлення цінності суспільних відносин.

Застосування культурологічного й аксіологічного підходів у контексті принципу професійно-спрямованого навчання полягає у вихованні професійних цінностей у майбутніх викладачів. Мета та завдання вищої школи – не лише здобути професію, а й навчити людину вдосконалюватися упродовж життя. В сучасних умовах, коли обсяг нових знань збільшується в деяких областях майже вдвічі, ще до закінчення студентом університету, він має виробити здібності до самостійної роботи та самонавчання. Ученими підраховано, що щорічно оновлюються 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. У США розробили і використовують одиницю вимірювання старіння знань фахівця – період напіврозпаду компетентності, тобто її зниження на 50 % в результаті появи нової інформації [17, 84]. Такі революційні зміни у технологіях, методах і теоретичних основах роботи вимагають від людей по-

стійного оновлення знань. Людина, яка неспроможна навчатися впродовж всього життя, не може бути конкурентоспроможною на ринку праці.

Нині в усіх розвинених країнах світу наголос у процесі реформування систем освіти перенесено на формування вміння знаходити необхідну інформацію, виокремлювати проблеми і знаходити шляхи їх подолання, критично аналізувати набуті знання і застосовувати їх для розв'язання нових завдань. Тому навчальний процес має передбачити збільшення годин самостійної роботи для студентів, на засадах індивідуалізації освітньої взаємодії для формування творчого мислення майбутніх фахівців.

Інноваційна діяльність у сучасній освіті передбачена: Законом України “Про інноваційну діяльність”, Положенням “Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності”, Державною програмою розвитку вищої освіти на 2005–2007 рр., Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, планом заходів з реалізації концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 рр.

Реалізація *інноваційних підходів* у процесі підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін розкривається у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених (М. Вакуленко, Н. Волкова, С. Гончаренко, І. Дичківська, В. Кан-Калик, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Паламарчук, О. Пометун, J. Bajtos, R. Orosova, I. Turek та ін.).

Поняття “інноваційний підхід” супроводжують супутні терміни, а саме: “педагогічна новація”, “педагогічне нововведення”, “педагогічна інновація”, “новаторство”, “інноваційна діяльність”. У науковій літературі існує відмінність між поняттями “новація” та “інновація”. Перший термін означає засіб (новий метод, методика, технологія тощо), другий – це процес упровадження цього засобу, цілеспрямована дія, що вносить у навчальне середовище нові елементи, які викликають перехід системи в інший стан [10].

Інноваційний підхід це – загальнодидактичний процес, який відбувається завдяки використанню оригінальних методів і прийомів спільної діяльності викладачів та студентів. Їхня діяльність спрямовується на досягнення мети навчання. Особливістю цього підходу є пошук для навчально-виховного процесу сучасних форм, методів та засобів; проведення масштабної експериментальної роботи, яка буде скеровуватись на застосування освітніх інновацій, які мають за основу нову філософію освіти [16, 3]. Інноваційний підхід створює сприятливі умови для розвитку творчості як студентів, так і викладачів, й ставить низку вимог до викладача, а саме: діагностувати цілі навчання; досконало володіти навчальним матеріалом; розробляти, створювати та формувати нові види наочності; завдяки використанню комп'ютерів організувати групову

та індивідуальну роботу; застосовувати на практиці сучасні методики у навчально-виховній роботі. Інноваційний процес відбувається у три етапи: виникнення ідеї, розроблення ідеї в прикладному аспекті та реалізація нововведення на практиці.

Наявність інноваційного потенціалу визначає творча здатність генерувати нові уявлення та ідеї, зумовлена реформуванням та модернізацією освіти; вмінням на практиці застосовувати свої ідеї; використовувати інноваційні методики; прагнення до моделювання експериментальних систем.

Для полегшення переходу до професійної діяльності нині застосовується ідея *контекстного навчання*, суть якої полягає у необхідності створення умов для динамічного руху студента від навчальної до професійної діяльності, трансформування першої в другу з відповідною зміною потреб і мотивів, цілей, дій, засобів, предмета і результатів [2, 72]. Розробив цю концепцію наприкінці ХХ ст. А. Вербицький, який теоретично обґрунтував і ввів до наукового обігу поняття “контекстний підхід”, розвинутий низкою науковців (Е. Байкер, Н. Бакшаєва, В. Візлер, Ю. Верхова, В. Желанова, Н. Жукова, Л. Хоуп та ін.).

Контекст – це система внутрішніх і зовнішніх умов поведінки і діяльності людини, яка впливає на сприйняття, розуміння і перетворення суб'єктом конкретної ситуації, надаючи сенсу та значення як цій ситуації загалом, так і її компонентам. А. Вербицький контекстне навчання визначав як форму активного навчання, яка призначалася для застосування у закладах вищої освіти, та була орієнтована на професійну підготовку студентів. Ця форма навчання реалізовувалась за допомогою системного використання професійного контексту, та завдяки поступовому насиченню навчального процесу елементами професійної діяльності. Учений виділив три базові форми: навчальну діяльність академічного типу, квазіпрофесійну і навчально-професійну діяльність студентів у контекстному навчанні.

Контекстний підхід – це підкорення змісту і логіки вивчення навчального матеріалу майбутнім професійним інтересам, у результаті чого навчання набуває зрозумілий, предметний, конкретний характер, сприяючи посиленню пізнавального інтересу та пізнавальної активності. Основний акцент у контекстному навчанні робиться на формуванні професійної спрямованості та професійної мотивації у майбутнього фахівця. Зміст освіти детермінований як логікою дисциплін, які вивчаються, так і специфікою майбутньої професійної діяльності студентів. Відповідно, система форм і методів навчання проектується у такий спосіб, щоб забезпечити послідовне моделювання цілісного змісту професійної діяльності майбутнього викладача з опорою на проблемну технологію навчання і особистісний підхід до студентів.

У контекстному підході до навчання викладач повинен виходити не з часткових цілей своєї навчальної дисципліни, а з цілісної моделі підготовки студентів, яка відповідає меті й завданням його майбутньої діяльності. Контекст професійної діяльності майбутнього фахівця, запрограмований за допомогою дидактичної технології, наповнює навчальну діяльність особистісним змістом, визначає рівень активності студентів, міру їх включеності до процесів пізнання та перетворення дійсності. Навчання в такий спосіб виступає засобом прямого формування необхідних предметно-професійних і соціальних якостей особистості.

Вагоме місце у підготовці педагогічних фахівців посідає особистісноорієнтоване навчання, яке створює сприятливі умови для розвитку та становлення майбутнього професіонала. *Особистісно-орієнтований підхід* ґрунтується на структурно цілісному та повноцінному уявленні про особистість і здійснюється шляхом урахування, розвитку та реалізації всіх її складових. Особистісно-орієнтований підхід вимагає визнання унікальності кожної людини; дотримання прав та свобод кожної особистості; пропагує створення у закладі вищої освіти належних умов для розвитку творчого потенціалу майбутніх викладачів.

Особистісноорієнтований підхід – це методологічна орієнтація в педагогічній діяльності, яка забезпечує за допомогою взаємопов'язаних понять, ідей і способів процесу самопізнання, самопобудови і самореалізації особистості, розвиток її неповторної індивідуальності. Метою цього підходу є психолого-педагогічна допомога студентів у становленні його суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому та професійному самовизначенні [14, 49].

Вимоги до формування особистісно-орієнтованого підходу окреслені в дослідженнях низки психологів і педагогів (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, Г. Бал, І. Бех, Н. Волкова, В. Давидов, О. Железнякова, І. Зязюн, І. Кон, М. Євтух, В. Лозова, В. Моляко, Н. Нікітіна, М. Петухов, А. Петровський, О. Пехота, В. Рибалко, В. Семиченко, В. Сухомлинський, В. Столін, В. Татенко, Т. Титаренко, Г. Троцько, М. Фіцула, А. Хуровіський, В. Ягупов, І. Якиманська та ін.).

Науковці пропонують різні форми особистісно-орієнтованого підходу: “особистісно-соціально-діяльнісний” (О. Барабаншиков, М. Феденко), “діяльнісно-особистісний” (В. Андреев), “особистісно-діяльнісний” (І. Зимня), “системний особистісно-діяльнісний” (Л. Деркач), “індивідуально-особистісний” (О. Савченко) та ін., які відрізняються спеціальними принципами реалізації.

Особистісний підхід – це важливий психолого-педагогічний та методологічний інструментарій, фундамент якого становить сукупність концепту-

альних уявлень, профільних орієнтацій, методико-психодіагностичних і психолого-технологічних засобів, що забезпечують глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості, на основі чого відбувається її гармонійний розвиток у системі освіти [15, 12].

Завдяки реалізації особистісноорієнтованого підходу у ЗВО, відбувається усування відчуження між викладачем і студентами. Кожний студент відчуває, що він цікавий викладачеві як особистість і всьому педагогічному колективу загалом. Навчальна співпраця, у процесі якої відбувається розвиток творчого мислення, дає змогу студентам заглянути в майбутнє і побачити те, що може бути створене ними задля пошуку невідомого, нового.

*Гуманістичний підхід*, як самостійний напрям у науці виокремився в 50-ті рр. ХХ ст. і послідовно привів до нової парадигми освіти, згаданої в попередньому розділі. Відповідно до нього людина розглядається як активна творча істота, що впливає на свою долю, адже їй належить свобода від зовнішньої детермінації завдяки цінностям, якими вона керується. Гуманістичний підхід займається вивченням можливостей і здібностей людини; аналізує явища творчості, розвитку, реалізації людських можливостей, становлення, спонтанності, смислу, досвіду тощо. Гуманізм вивчає індивіда як цілісність, а не як сукупність людських якостей і вчинків; виводить на перше місце в системі навчання людину, її цінності, свободу, вміння прогнозувати і контролювати особисте життя.

Розвиток гуманістичних ідей пов'язаний з посталями А. Вотса, Т. Кампанелла, А. Маслоу, Р. Мея, М. Монтена, Т. Мора, Г. Олпорта, Ф. Рабле, К.-Р. Роджерса, Ж.-Ж. Руссо, В.-Е. Франкла, З. Фройда та ін. Сюди ж можна віднести класичні праці Б. Ананьєва, Л. Виготського, Я. Коменського, П. Каптерева, Г. Костюка, А. Петровського, К. Платонова, С. Рубінштейна, К. Ушинського та ін. Учені показали життя та поведінку людини як систему, в якій суб'єктивні цілі, цінності та смисли є провідними для формування життєвих планів та соціальної взаємодії. Людину почали трактувати як істоту, поведінку якої детермінують не вроджені біологічні програми, інстинкти і несвідомі прагнення, а чуттєвість, цінності, почуття.

Зауважимо, що в прагненні до гуманізації освіти виникає підвищений інтерес до формування та розвитку загальнолюдських цінностей, до становлення освіти, яка орієнтується на підготовку компетентних особистостей, у професійній галузі, які здатні до постійного самовдосконалення [4, 11]. Тому важливо акцентувати увагу на гуманізації, та її орієнтацію на самовдосконалення особистості та формування морально-етичних якостей майбутніх фахівців тощо. Адже самовдосконалення передбачає вплив на самого себе, несе в собі гуманний сенс, який є опорою людини на її кращі якості, прагне-

ння до розвитку, досконалості, до активізації процесів, що забезпечують її успішний саморозвиток [12, 321].

Гуманізація освіти передбачає систему навчальних взаємовідносин, у яких кожен учасник виступає суб'єктом педагогічного процесу, а його умови допомагають особистості самовдосконалитися і розвиватися, формувати загальнолюдські цінності, відкривати свої етно-національні та особистісні риси. Водночас навчальний процес має враховувати усі умови для самореалізації особистості, сприяти розвитку її активності й ініціативності, використання суб'єкт-суб'єктної взаємодії у стосунках (викладач – студент).

Сутність явища гуманізації вчені розглядають порізно: як подолання технократизму засобами пізнавальної діяльності, як гуманістичне мислення, як усвідомлення та прийняття творчості (С. Гончаренко, Г. Дегтярьова, І. Зязюн, А. Молчанова та ін.; як професійну адаптацію (К. Беркита, Н. Лозинська); як процес поєднання диференціації та індивідуалізації навчання та виховання (Т. Равчина, П. Сікорський, І. Унт).

Р. Беланова стверджує, що процес гуманізації освіти має включати такі складові: 1) національну спрямованість освіти; 2) відкритість системи освіти; 3) акцент на діяльність студента; 4) перехід від репродуктивного навчання до продуктивного; 5) самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки; 6) позиції викладача і студента мають бути особистісно-рівноправні; 7) творча спрямованість навчального процесу; 8) перехід до активно-розвивального навчання; 9) наступність та неперервність освіти [3, 21–22].

Нині, коли успіх соціально-економічних перетворень залежить, від інтенсивності інноваційних процесів у найрізноманітніших сферах людської діяльності, актуальною є потреба у висококваліфікованих фахівцях з яскраво вираженим творчим потенціалом. Педагоги ЗВО розв'язують важливі завдання щодо підготовки молодого фахівця, який повинен у сучасному світі мистецтва знайти себе і залишитись самим собою, не втративши індивідуальності. Перспективною є лише творча, креативна особистість, а також – *креативний підхід* в освіті. Дослідження у галузі креативності проводили вітчизняні та зарубіжні вчені: Ф. Бардон, Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, М. Гнатко, В. Дружинін, В. Козменко, С. Медник, Е. Торренс, Д. Харрінгтон та ін. Креативні особистості вивчали: Г. Айзенк, А. Алейніков, Б. Ананьев, С. Сисоева, В. Семиченко, Е. Фромм, Р. Штайнер, Б. Юсов та ін.

У процесі реалізації креативного підходу форми і способи здобування знань повинні стимулювати інтелектуальний і креативний розвиток здібностей студентів, орієнтувати їх на співробітництво й співтворчість у розв'язанні навчальних проблем. Цей

підхід переконує у цінності міжособистісної взаємодії у навчанні та забезпечує формування культури перетворень, стимулює перетворення раніше набутих відомостей у нове знання.

Креативний підхід до навчання виявляється у: суб'єктивному формулюванні навчальних цілей і завдань з урахуванням особистісної спрямованості освітнього процесу; використанні власного особистісного потенціалу для актуалізації мотиваційної й рефлексивної позиції у навчальній роботі; створенні власної ціннісно-сміислової інтерпретації навчального матеріалу; варіюванні змістових елементів навчального матеріалу та виокремленні з нього суб'єктивно й особистісно значимих елементів; формулюванні авторських пропозицій щодо розв'язання навчальних завдань; виконання різноманітних завдань, проєктів; здійснення рефлексії та самоаналізу власної ефективності.

Креативний підхід дає змогу викладачеві творчо підходити до подачі матеріалу; успішно проходити період адаптації; з користю використовувати внутрішній потенціал. Креативний підхід визначає зміну основної схеми взаємодії викладачів і студентів, що включає суб'єкт-суб'єктне, рівноправне навчальне співробітництво, прагнення до самореалізації та самовираження в усіх видах діяльності, а також сформованість досвіду творчої діяльності, покликаною забезпечити готовність до пошуку шляхів подолання нових проблем, до творчого перетворення дійсності.

*Акмеологічний підхід* вивчає особистості й суттєві сторони цілісного феномена; орієнтації людини на постійне самовдосконалення, мотивації до високих досягнень, успіхів у житті; організації творчої діяльності на всіх етапах особистості, створенні умов, які будуть сприяти самореалізації її творчого потенціалу індивіда. Пріоритетом акмеологічного підходу є: 1) вдосконалення всіх етапів життя людини; 2) всебічний розвиток і масове вдосконалення свідомості й діяльності груп (товариств); 3) оптимістичний аналіз на майбутнє життя людини, виражений в антропологічному акмеїзмі, використання акмеологічного проєктування вищих досягнень окремими особами та групами [5, 78].

Акме (від грец. – вершина) – найвища точка періоду розквіту людини, найвищих її досягнень, коли особистість виявляє свою зрілість в усіх сферах життєдіяльності, а передусім – у професійній діяльності. Під акме розуміють максимальний розвиток обдарувань здібностей у період вікової дорослості, особистісно-соціальної зрілості людини [1, 17].

Застосування акмеологічного підходу досліджували О. Антонова, О. Бодальов, В. Гладкова, С. Гончаренко, Г. Данилова, А. Деркач, Н. Кузьміна, В. Максимова, В. Панасюк, Л. Петренко, С. Пожарський та ін.

“Акмеологія – нова галузь наукових знань в системі наук про людину – досліджує фундаментальні закономірності творчості та самосвідомості людини”. Акмеологія вивчає феноменологію, закономірності та механізми розвитку людини на етапах її розвитку й, досягнення нею найбільш високого рівня у цьому розвитку [8, 79].

Нині під акмеологією розуміють наукову дисципліну, що вивчає закономірності та феномени розвитку людини до ступеня її зрілості, досягнення нею найбільш високого рівня у цьому розвитку. Найбільш розвинутим напрямом прикладної акмеології є педагогічна акмеологія – наука про шляхи вдосконалення професіоналізму в педагогічній галузі. Вона визначає шляхи досягнення педагогом професіоналізму; гуманістичну орієнтацію на розвиток особистості студентів засобами окремих навчальних предметів; вибір педагогом методів своєї діяльності з урахуванням мотивів, ціннісних орієнтацій, поставлених цілей; підготовку студентів до навчальних педагогічних впливів. Акмеологічний підхід спрямований на вдосконалення та корекцію професійної діяльності, забезпечує керування індивідуально-професійним розвитком майбутнього викладача, орієнтує його на постійне самовдосконалення та здатність до самореалізації, саморегуляції і самоорганізації. Цей підхід гарантує особистісний педагогічний розвиток через єдність процесів професійного виховання, адаптації, самовиховання та саморозвитку.

*Діяльнісний підхід* у навчанні та вихованні впливає з уявленень особистості про її єдність з діяльністю, яка у своїх різноманітних формах безпосередньо чи опосередковано здійснює зміни в структурі особистості. Зі свого боку, свою чергу особистість безпосередньо чи опосередковано здійснює вибір видів та форм діяльності та здійснює її перетворення, що задовольняє потреби особистісного розвитку.

Американський філософ, соціолог, психолог, педагог Дж. Дьюї вважав, що чужі слова і книги можуть дати нам знання, але досвід – це властивість людини передбачити результати своєї діяльності в інтелектуальній, моральній, соціальній сферах. Досвід неможливий без активності самої особистості, він завжди емоційний. Тому продуктивним вважається лише той навчальний процес, який проявляється через діяльність, що формує особистий досвід. З досвідом і діяльністю пов'язане мислення. Кожне завдання містить у собі проблему і розв'язок. Таємниця правильного рішення – виборі методу, а метод – це порядок розподілу фактів [6, 12].

Педагогічні процеси з позицій діяльнісного підходу необхідно вивчати в логіці цілісного розгляду усіх основних компонентів діяльності: потреб, мотивів, цілей, дій, операцій, способів регулювання, контролю й аналізу досягнених результатів.

Завдяки цьому діяльнісний підхід дозволяє виявити можливості формування індивідуальних творчих здібностей і творчих якостей майбутніх викладачів у різних видах діяльності. Відповідно до цього підходу, розвиток творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних закладів освіти може ефективно відбуватися за умов включення їх до професійно орієнтованої художньо-творчої діяльності та творчої педагогічної діяльності з використанням мистецтва. Діяльнісний підхід виступає в ролі одного з чинників актуалізації опорних знань і чуттєвого досвіду студентів, завдяки йому можна здійснювати психологічно й методично обґрунтований поточний контроль їх знань. Вимоги цього підходу треба враховувати практично на всіх етапах проведення навчального заняття.

**Висновки.** Зазначимо, що розглянуті науково-методологічні підходи дають можливість викладачеві професійно-художніх дисциплін, виступати в ролі організатора пізнавальної діяльності студентів. Використовуючи новітні технології у навчальному процесі, викладачі зможуть реалізувати свої педагогічні ідеї, а студенти отримають можливість самостійно обирати освітню послідовність та методи контролю знань. Завдяки цьому в суб'єктів освітнього процесу відбувається особистісний і професійний розвиток, виробляється індивідуальний стиль діяльності, формується культура самовизначення.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О.Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості. *Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конфер.: Акмеологія – наука XXI століття*: Огнев'юк В.О. (Ред.). 2011. С. 17–22. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка.
2. Базуріна В.М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії: дис. ... канд. пед. наук, 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки”. Житомир. 2006. 33 с.
3. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США). Київ, 2001. 216 с.
4. Вознюк О. Інтегральний підхід до аналізу проблем професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2009. № 2. С. 11–20.
5. Данилова Г.С. Педагогічний професіоналізм у контексті акмеології. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія і практика*: зб. наук. праць. Київ, 2006. № 5. С. 74–80.
6. Дьюї Дж. Школа и общество (Пер. с англ.). Москва, 1907. 60 с.
7. Козак Л.В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності: концептуальні засади. *Педагогічний Процес: теорія і практика*. 2015. № 1–2 (46–47). С. 38–42.
8. Колісник-Гуменюк Ю.І. Система професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у закладах вищої освіти: моногр. Львів, 2020. 515 с.
9. Колісник-Гуменюк Ю.І. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки викладачів

професійно-художніх дисциплін у вищих навчальних закладах. *Молодь і ринок*, 2016. № 7 (138). С. 19–26.

10. Колісник-Гуменюк Ю.І. Упровадження та результати використання інтерактивних технологій у підготовці фахівців народних художніх промислів у ПТНЗ. *Молодь і ринок*, 2016. № 1 (132). С. 57–62.

11. Кремень В.Г. (2009). Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору: моногр. Київ, 520 с.

12. Міненко А.О. Особистісно-професійний саморозвиток майбутнього вчителя як умова вдосконалення якості навчання і виховання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”*. Додаток 1 до Вип. 5, Том IV (55): Тематичний випуск “Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. Київ, 2014. С. 318–324.

13. Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах” 2015. № 641 від 24.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0641729-15#n3>.

14. Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя: моногр. Миколаїв, 2005. 272 с.

15. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: автореф. дис. ... д-ра псих. наук: 19.00.07. Київ, 1998. 40 с.

16. Супрун М.В. Інноваційна діяльність викладача вищої школи: навч.-метод. матеріали для студ. магістратури. Луцьк, 2011. 100 с.

17. Шевченко Л.С. Безперервність як основний принцип реформування сучасної системи освіти. Матеріали наук.-практ. конф. виклад., аспір. і студ. НУ “ЮАУ імені Я. Мудрого”: Соціально-економічні трансформації сучасного світу. А.П. Гетьман (ред.). (С. 83–86). Харків, 2013.

## REFERENCES

1. Antonova, O.Ye. (2011). Akmeolohichnyy pidkhid do vyznachennya sutnosti pedahohichnoyi obdarovanosti [Acmeological approach to determining the essence of pedagogical giftedness]. *Acmeology is a science of the 21st century: Proceedings of the III International science and practice conference*: Ohnevyyuk V.O. (Ed.). (pp. 17–22). Kyiv. [in Ukrainian].

2. Bazurina, V.M. (2006). Profesiynna pidhotovka maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov u Velykiy Brytaniyi [Professional training of future teachers of foreign languages in Great Britain]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr, 233 p. [in Ukrainian].

3. Byelanova, R.A. (2001). Humanizatsiya ta humanitaryzatsiya osvity v klasychnykh universytetakh (Ukrayina – SSHA) [Humanization and humanitarization of education in classical universities (Ukraine – USA)]. Kyiv, 216 p. [in Ukrainian].

4. Vozniuk, O. (2009). Intehralnyy pidkhid do analizu problem profesiynoyi osvity [An integral approach to the analysis of problems of professional education]. *Pedagogy and psychology of professional education*, No. 2, pp. 11–20. [in Ukrainian].

5. Danylova, H.S. (2006). Pedahohichnyy profesionalizm u konteksti akmeolohiyi [Pedagogical professionalism in the context of acmeology]. *Pedagogical education: theory and*

*practice. Psychology and practice: coll. of science works*. Kyiv, No. 5, pp. 4–80. [in Ukrainian].

6. Dewey, J. (1907). Shkola y obshchestvo [School and society]. (Trans. from English.). Moscov, 60 p. [in Ukrainian].

7. Kozak, L.V. (2015). Pidhotovka maybutnikh vykladachiv doshkilnoyi pedahohiky i psykholohiyi do innovatsiyanoi profesiynoyi diyalnosti: kontseptualni zasady [Preparation of future teachers of preschool pedagogy and psychology for innovative professional activity: conceptual foundations]. *Pedagogical process: theory and practice*, Vol. 1–2 (46–47), pp. 38–42. [in Ukrainian].

8. Kolisnyk-Humenyuk, Yu.I. (2020). Systema profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky vykladachiv profesiynno-khudozhnikh dystsyplin u zakladakh vyshchoyi osvity [The system of professional and pedagogical training of teachers of professional and artistic disciplines in institutions of higher education]: a monograph. Lviv, 515 p. [in Ukrainian].

9. Kolisnyk-Humeniuk, Yu.I. (2016). Teoretichni ta metodychni zasady profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky vykladachiv profesiynno-khudozhnikh dystsyplin u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of professional and pedagogical training of teachers of professional and artistic disciplines in higher educational institutions]. *Youth and the market*. No. 7 (138). pp. 19–26. [in Ukrainian].

10. Kolisnyk-Humenyuk, Yu.I. (2016). Uprovadzhennya ta rezultaty vykorystannya interaktyvnykh tekhnolohiy u pidhotovtsi fakhivtsiv narodnykh khudozhnikh promysliv u PTNZ [Implementation and results of the use of interactive technologies in the training of folk arts and crafts specialists in vocational training]. *Youth and the market*, No. 1 (132), pp. 57–62. [in Ukrainian].

11. Kremen, V.H. (2009). Filosofiya lyudynotsentryzmu v stratehiyakh osvitnoho prostoru [Philosophy of anthropocentrism in the strategies of educational space]: a monograph. Kyiv, 520 p. [in Ukrainian].

12. Minenok, A.O. (2014). Osobystisno-profesiynny samorozvytok maybutnoho vchytelya yak umova vdoskonale-nnya yakosti navchannya i vykhovannya [Personal and professional self-development of the future teacher as a condition for improving the quality of education and upbringing]. *Humanitarian Bulletin of the Pereyaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University*. Appendix 1 to Vol. 5, Volume IV (55): Thematic issue “Higher education of Ukraine in the context of integration into the European educational space”. Kyiv, pp. 318–324. [in Ukrainian].

13. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy “Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi natsionalno-patriotichnoho vykhovannya ditey i molodi, Zakhodiv shchodo realizatsiyi Kontseptsiyi natsionalno-patriotichnoho vykhovannya ditey i molodi ta metodychnykh rekomendatsiy shchodo natsionalno-patriotichnoho vykhovannya y zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh” [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “On the approval of the Concept of national-patriotic education of children and youth, Measures regarding the implementation of the Concept of national-patriotic education of children and youth and methodical recommendations on national-patriotic education in general educational institutions”] (2015) No. 641 from 24.10.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0641729-15#n3>. [in Ukrainian].

14. Pyekhota, O.M. & Staryeva, A.M. (2005). Osobystisno-oriyentovane navchannya: pidhotovka vchytelya [Person-oriented learning: teacher training]: monograph. Mykolaiv, 272 p. [in Ukrainian].

15. Rybalka, V.V. (1998). Osobystisnyy pidkhid u profilnomu navchanni starshoklasnykiv [Personal approach in profile education of high school students]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, 40 p. [in Ukrainian].

16. Suprun, M.V. (2011). Innovatsiyna diyalnist vykladacha vyshchoyi shkoly: navch.-metod. materialy dlya stud. mahistratury [Innovative activity of a teacher of a higher school: teaching method. study materials. master's degree]. Lutsk, 100 p. [in Ukrainian].

17. Shevchenko, L.S. (2013). Bezperervnist yak osnovnyy pryntsyv reformuvannya suchasnoyi systemy osvity [Continuity as the main principle of reforming the modern education system]. Socio-economic transformations of the modern world: Proceedings of Scient. and practical. conf., A.P. Hetman (Ed.). (pp. 83–86). Kharkiv. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.08.2022

УДК 373.091.313:62

DOI:

**Лариса Гриценко**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка  
**Юлія Срібна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

### МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ В ШКІЛЬНІЙ ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

У статті розглянуто методику реалізації інтегративного підходу в шкільній технологічній освіті. Підкреслено, що інтегративний підхід виступає засобом технологічної підготовки, в результаті якої учні освоюють знання та вміння, спрямовані на перетворювальну діяльність. Основний зміст дослідження становить аналіз технологічної підготовки учнів, яка має інтегративну основу. Зазначено, що реалізація інтегрованого підходу у шкільній технологічній освіті формує єдине освітнє середовище, сприятливе для формування загальних і специфічних компетентностей учнів, яке надає великі можливості для взаємопереходу, взаємодоповнення та взаємоперетворення. Шляхом аналізу наукової літератури визначено й описано елементи інтегрованого підходу в шкільній технологічній освіті.

**Ключові слова:** інтегративний підхід; технологія; технологічна освіта; технологічна підготовка; шкільна освіта.  
**Літ. 13.**

**Larisa Hrytsenko**, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Theory and Methods of Technological Education Department Poltava Volodymyr Korolenko National Pedagogical University  
**Yulia Srybna**, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Theory and Methods of Technological Education Department Poltava Volodymyr Korolenko National Pedagogical University

### METHODS OF IMPLEMENTING THE INTEGRATIVE APPROACH IN SCHOOL TECHNOLOGY EDUCATION

The article discusses the method of implementing the integrative approach in school technological education. It is emphasized that the integrative approach is a means of technological training, as a result of which students master knowledge and skills aimed at transformative activity. The main content of the research is the analysis of technological training of students, which has an integrative basis. The essence of the method of implementation of the integrative approach in school technological education is revealed, the concepts of "integration" and "integrative approach", the essential features of the integrative approach are defined. Integration is considered as the unification and interpenetration of parts, strengthening of interdependence and coherence of system elements. The definition of "integration approach" is characterized as a pedagogical category that makes it possible to build relationships between disciplines, to reveal the role and place of integration in school technological education. It is noted that the implementation of an integrated approach in school technological education forms a single educational environment, favorable for the formation of general and specific competencies of students, which provides great opportunities for mutual transition, mutual complementation and mutual transformation. Through the analysis of scientific literature, the elements of an integrated approach in school technological education are defined and described.

The essence of the integrative approach in school technological education is considered by us as "the basis for uniting today's disparate complexes and units of knowledge from various fields of science, which reflects the overall content of education and is aimed at forming a holistic structure of the student's personality". It is noted that currently in the system of school technological education, the desire for an integrative approach is a natural and leading trend of the educational process.

**Keywords:** integrative approach; technology; technological education; technological training; school education.